

Texnikumlarda ingliz tilini o‘qitishda innovatsion metodlarni qo‘llash

Gulnoza Bahriddinovna Najmiddinova
Buxoro soliq texnikumi

Annotatsiya: Kirish: Maqolada ingliz tilini o‘qitishning turli usullari yoritilgan, shuningdek, talabalarni ingliz tilida muloqot qilishga o‘rgatishning innovatsion usullaridan foydalanish tavsiflangan. Guruh munozaralari, rolly o‘yinlar, aqliy hujum va boshqalar kabi yangi usullar talabalarga ingliz tilida muloqot qilish jarayonida ishonchni oshirishga yordam beradi. Maqsad: O‘quvchilarning kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirish, kasbiy yo‘nalishga mos amaliy til ko‘nikmalarini shakllantirish va o‘quv jarayonining samaradorligini zamonaviy texnologiyalar orqali oshirishdir. Materiallar va metodlar: Texnikumlarda ingliz tilini o‘qitish jarayoni bugungi kunda zamonaviy ta’lim talablari asosida tashkil etilmoqda. O‘quvchilarning kasbiy faoliyatida ingliz tilidan erkin foydalanishi uchun an’anaviy yondashuvlar bilan birga innovatsion metodlar (Kommunikativ yondashuv, Vazifaga asoslangan ta’lim, Aksincha sinf modeli, Aralash ta’lim, O‘yinlashtirish, Loyiha asosida ta’lim va b.) keng qo‘llanilmoqda. Xulosa: Texnikumlarda ingliz tilini o‘qitishda innovatsion metodlarni qo‘llash o‘quvchilarning kasbiy kompetensiyasini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega. CLIL, PBL, Flipped Classroom, gamifikatsiya, AKT platformalari, role-play va case-study yondashuvlari orqali darslar yanada qiziqarli, interaktiv va amaliy ko‘rinishga ega bo‘ladi. Bu esa texnikum bitiruvchilarining global mehnat bozorida raqobatbardosh bo‘lishiga xizmat qiladi.

Kalit so‘zlar: ingliz tili, innovatsiya, metodlar, tajriba orqali o‘rganish, o‘zaro o‘rganish

Application of innovative methods in teaching English in technical schools

Gulnoza Bahriddinovna Najmiddinova
Bukhara Tax College

Abstract: Introduction: The article covers various methods of teaching English, and also describes the use of innovative methods of teaching students to communicate in English. New methods, such as group discussions, role-playing games, brainstorming, etc., help students build confidence in the process of communicating in English. The goal: Development of students' communicative competence, formation of

practical language skills corresponding to their professional orientation, and increasing the effectiveness of the educational process through modern technologies. Materials and methods: The process of teaching English in technical schools is currently being organized based on modern educational requirements. Along with traditional approaches to the free use of English by students in their professional activities, innovative methods (Communicative Approach, Task-Based Learning, Inverse Classroom Model, Mixed Learning, Playing, Project-Based Learning, etc.) are widely used. Conclusion: The use of innovative methods in teaching English in technical schools is of great importance in the development of students' professional competence. CLIL, PBL, Flipped Classroom, gamification, ICT platforms, role-play and case-study approaches will make lessons more interesting, interactive, and practical. This will contribute to the competitiveness of technical school graduates in the global labor market.

Keywords: English, innovation, methods, learning through experience, cross-learning

Hozirgi kunda ingliz tili xalqaro, global muloqot tili hisoblanadi. Aynan shunday universal muloqot vositasining mavjudligi ijtimoiy yakkalanishning oldini oladi va shaxsning rivojlanishi uchun yangi imkoniyatlar ochadi. Ingliz tili haqli ravishda dunyoda eng keng tarqalgan til hisoblanadi va madaniy va ta'lim almashinuvi vositasi sifatida eng ko'p qo'llaniladi. Endilikda ko'plab mamlakatlarda ingliz tilini o'rganish nafaqat mahalliy, balki global ta'lim darajasida ham majburiy bo'lib qolmoqda.

Bugungi globallashuv jarayonida texnikum o'quvchilarining ingliz tilida erkin muloqot qila olishi, kasbiy sohada xorijiy texnologiyalar bilan ishlashga tayyor bo'lishi muhim ahamiyat kasb etadi. Shu sababli ingliz tilini o'qitish jarayonida an'anaviy usullar bilan bir qatorda innovatsion metodlardan foydalanish zaruriyatga aylandi. Innovatsion metodlar o'quvchilarni mustaqil fikrlashga, amaliy vazifalarni hal etishga, kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirishga yordam beradi. Texnikum sharoitida bu metodlar kasbiy ingliz tilini chuqur va samarali o'zlashtirish uchun eng qulay ta'lim yondashuvlaridan biri hisoblanadi.

Chet tillarni o'qitish metodikasi o'ta muhim, ammo bugungi kunda yetarlicha yoritilmagan mavzudir. Globallashuv va texnologik taraqqiyot davrida axborot sivilizatsiyasi yangi standartlarni belgilaydi, bilimlar tez eskiradi. O'sib kelayotgan avlod doimiy o'zgarishlar sharoitida yashaydi va "ta'lim zamon bilan hamnafas bo'lishi kerak". Z avlod vakillarini o'qitish jarayonini maksimal darajada samarali tashkil etish faqat innovatsion ta'lim usullari yordamida mumkin¹.

¹ Атаева Г. И. Технологический подход к образовательному процессу — Academy. № 6 (33), 2018. С. 91–92.

Umuman olganda, tilni innovatsion o'qitish o'qituvchining materialni tushuntirishga ijodiy yondashuvini nazarda tutadi. O'qitish ikkita asosiy tarkibiy qismni o'z ichiga olishi kerak: axborotni jo'natish va qabul qilish. Har qanday o'qituvchining asosiy vazifasi o'quvchilar e'tiborini jalb qilish va o'z g'oyalarini ta'lim oluvchilar materialni uzoq vaqt eslab qolishlari va undan keyingi ishlarda foydalanishlari uchun yetkazishdir. Buning uchun sinfda ishlash tajribasini qayta ko'rib chiqish va o'qitish jarayonini yanada samarali qiladigan innovatsion usullarni joriy etish zarur.

Talaba e'tiborini jalb qilishning turli vositalari mavjud²:

- a) audio va video vositalar (audio and video tools);
- b) aqliy hujum (muammolarni jamoaviy hal qilish usuli) (brainstorm);
- v) sinfdan tashqari mashg'ulotlar (classes outside the classroom);
- g) rolli o'yinlar (role play);
- d) boshqotirmalar va o'yinlar (puzzles and games).

Darsda audiovizual materiallar, model va sxemali darsliklar, diafilmlar, kinofilmlar, infografika va boshqa grafik materiallardan foydalanish o'quvchining tasavvurini rivojlantiradi. Nega bu shunchalik muhim? Pedagogik atamalar lug'atiga ko'ra, xayol - bu fantaziya, mavjud va mavjud bo'lmagan predmetlarning obrazlarini yaratishdan iborat bo'lgan psixik jarayon. Aqliy faoliyatning bunday turi xotira va mantiqiy fikrlashga tayanadi va insonga his-tuyg'ularni boshqarish, voqealar rivojlanishining ko'plab variantlaridan o'zi uchun maqbulini ko'rib chiqib, aqliy tajribalar o'tkazish, maqsadlar qo'yish va ularga erishish imkonini beradi. Bundan tashqari, o'qitishda vizuallashtirish usullari nafaqat talabalarning mavzuga bo'lgan qiziqishini oshiradi, balki ularga tilning tuzilishi va tushunchalarini yaxshiroq tushunishga yordam beradi.

Zamonaviy ta'lim texnologiyalari ingliz tilini o'qitishda samaradorlikni oshirishga, o'quvchining faolligini kuchaytirishga va mustaqil o'rganish ko'nikmalarini shakllantirishga xizmat qiladigan eng ko'p qo'llaniladigan innovatsion metodlar quyidagi 1-jadvalda keltirilgan:

1-jadval

Innovatsion metodlar va ularning afzalliklari

Communicative Language Teaching (CLT) - Kommunikativ yondashuv	– Maqsad: tilni kommunikativ vosita sifatida qo'llash. – Dialoglar, real hayotiy vazifalar, rol o'yinlar. – Grammatikani amaliy misollar orqali o'rgatadi.
Task-Based Learning (TBL) - Vazifaga asoslangan ta'lim	– Asosiy diqqat "vazifa"ni bajarishga qaratiladi. – O'quvchi muammoni hal qilish jarayonida tilni o'z-o'zidan o'zlashtiradi. – Misollar: loyiha qilish, tadqiqot, intervyu olish, taqdimot tayyorlash.

² Harmer J. How to teach English: Textbook — E.: Gale ECCO, 2010. –290 p.

Flipped Classroom - Aksincha sinf modeli	– Darsdan oldin: video dars, podkast, onlayn platformalar orqali yangi mavzuni o'rganish. – Darsda: mashqlar, munozara, amaliy vazifalar. – Mustaqil fikrlash va aktiv ishtirokni kuchaytiradi.
Blended Learning - Aralash ta'lim	– An'anaviy dars + Onlayn o'qitish. – Quizlet, Kahoot, Google Classroom, Duolingo kabi platformalardan foydalaniladi. – O'quvchining shaxsiy sur'atida ishlashiga imkon yaratadi.
Gamification - O'yinlashtirish	– O'quv jarayoniga o'yin elementlarini qo'shish: ball, reyting, badge. – Motivatsiyani oshiradi. – O'quvchilar orasida sog'lom raqobatni shakllantiradi.
Project-Based Learning - Loyiha asosida ta'lim	– O'quvchilar kichik guruhlarda loyiha bajaradi. – Masalan: "My Dream City", "Cultural Traditions", "Eco School". – Til bilan birga ijodkorlik va jamoada ishlashni kuchaytiradi.
STEAM yondashuvi (Science, Technology, Engineering, Arts, Math)	– Ingliz tilini boshqa fanlar bilan integratsiya qilish. – Masalan: Ingliz tilida tajriba tavsifi, grafik tahlil, video loyihalar.
Collaborative Learning - Hamkorlikda o'qitish	– Juftliklarda va kichik guruhlarda vazifalar bajarish. – "Think-Pair-Share", "Round Table", "Jigsaw" metodlaridan foydalaniladi.
Digital Storytelling - Raqamli hikoya yaratish	– Talabalar audio, video yoki animatsiya orqali hikoya yaratadilar. – Kreativ fikrlash va til ko'nikmalarini oshiradi.
Mobile Learning - Mobil qurilmalardan foydalanish	– Mobil ilovalar: Memrise, British Council Apps, LingQ. – Qayerda bo'lsa ham mustaqil o'rganish imkonini beradi.

Ta'limning yana bir usuli - aqliy hujum. O'qitish kontekstida aqliy hujum o'qituvchi tomonidan qo'llaniladigan strategiya yoki o'qitish vositasi bo'lib, unda barcha talabalar ma'lum bir mavzu bo'yicha turli xil fikrlarni taqdim etadilar. Ushbu metodika ingliz tilini o'rganishda eng ko'p uchraydigan muammo bo'lgan til to'sig'ini yengib o'tishga yordam beradi, shuningdek, talabalar tomonidan bildirilgan g'oya va takliflarni rag'batlantiradi. Shuningdek, jamoada ishlash stressga chidamlilik va o'ziga ishonchni shakllantirishga yordam beradi.

Dastlab sinf kichik guruhlariga bo'linadi. O'qituvchi ingliz tilida ma'lum bir savol yoki mavzuni taqdim etadi va talabalarni muammo ustida o'ylashga va o'z fikrlarini bildirishga undaydi. Boshqalarning fikrlarini tanqid qilish taqiq ostida. Har bir talabaning g'oyalari hech qanday salbiy fikrlar va boshqa sharhlarsiz tinglanishi va qabul qilinishi kerak. Ajratilgan vaqt davomida o'qituvchi topshiriqning guruh bo'lib bajarilishini kuzatadi va ta'lim oluvchilarning o'zaro faqat ingliz tilida so'zlashishini nazorat qiladi. Bunday usul talabalarining ijodiy yondashuvini rag'batlantiradi va ularning motivatsiyasini oshiradi³.

Talabalar e'tiborini jalb qilishning navbatdagi vositasi auditoriyadan tashqaridagi mashg'ulotlardir. Masalan, muzey yoki bog'ga tashrif buyurish paytida mashg'ulot joyi bilan bog'liq tematik leksika o'quvchilar tomonidan ancha samarali o'zlashtiriladi. Ushbu metod talabalarining o'zaro faol hamkorligini nazarda tutadi va ularning kommunikativ qobiliyatlarini, shuningdek, monologik nutq ko'nikmalarini

³ Околелов О. П. Инновационная педагогика: учебное пособие — М.: ИНФРА-М, 2022. — 140 с.

takomillashtirishga qaratilgan. Ta'lim oluvchilar bunday yondashuvni yangi va qiziqarli deb hisoblashadi.

Rolli o'yinlarni qo'llash orqali o'tkaziladigan mashg'ulotlar talabalarni o'z qulayliklaridan chiqishga va shaxslararo muloqot ko'nikmalarini rivojlantirishga undashning ajoyib usulidir. Darsda o'qituvchi kundalik vaziyatni modellashtiradi (masalan, eski maktabdosh do'stlar uchrashuvi, samolyotga chipta sotib olish va h.k.) va dialogni tayyorlash uchun bir necha daqiqa ajratadi. So'ngra talabalar juft-juft bo'lib o'z ssenariylarini taqdim etadilar, til muhitiga kirib borish jarayonida yangi lug'atni mustahkamlaydilar⁴.

Boshqotirmalar va o'yinlar. Boshqotirmalar va o'yinlar ta'limning bir qismi bo'lsa, o'rganish ko'ngil ochish ("Edutainment") bilan uyg'unlashadi. Ingliz tilidagi boshqotirmalar, stol o'yinlari, krossvordlar talabalarga ijodiy fikrlashga va qiyinchiliklarni yengishga yordam beradi. O'yin jarayonida o'quvchining diqqat-e'tibori o'yinda qo'llanilayotgan tilga emas, balki boshqa ishtirokchilarga yetkazilayotgan xabarga qaratiladi. Til shakllarining to'g'riligiga e'tibor bermasdan, talabalarining aksariyati g'alaba qozonish uchun qo'lidan kelganini qiladi. Bu metodning asosiy maqsadi o'quvchilarni gapirtirish, ularning tasavvuri, tilga bo'lgan qiziqishi va qiziqishini uyg'otishdan iborat.

Xulosa qilib aytganda, XXI asr ingliz tili o'qituvchisi an'anaviy o'qitish konsepsiyalaridan voz kechib, eng yangi, innovatsion metodikalarni qabul qilishi maqsadga muvofiqdir. Ingliz tili o'qituvchisi nafaqat fanni tushunishi, balki topqir va ijodkor bo'lishi, o'quvchini qiziqitira olishi va materialni tushunarli tarzda tushuntira olishi kerak. Interfaol ta'limni joriy etish va ta'limning rolini o'zgartirish multimedia rivojlanishi va texnologik jihatdan yetuk yoshlar avlodining paydo bo'lishi bilan muqarrar.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Атаева Г. И. Технологический подход к образовательному процессу — Academy. № 6 (33), 2018. С. 91-92.
2. Harmer J. How to teach English: Textbook — E.: Gale ECCO, 2010. -290 p.
3. Околелов О. П. Инновационная педагогика: учебное пособие — М.: ИНФРА-М, 2022. — 140 с.
4. Новикова, В. С. Инновационные методы преподавания английского языка / В. С. Новикова. — Текст : непосредственный // Молодой ученый. — 2022. — № 42 (437). — С. 237-238.

⁴ Новикова, В. С. Инновационные методы преподавания английского языка / В. С. Новикова. — Текст : непосредственный // Молодой ученый. — 2022. — № 42 (437). — С. 237-238.